Skyssvesenet i Gudbrandsdalen

- Vegen gjennom dalen i eldre tid.
- Org. av skyssvesenet i eldre tid.
- Nyordning på 1800-talet.
- På reise gjennom dalen på 1800-talet
- Forsøk på effektivisering
- Avviklinga av skyssvesenet

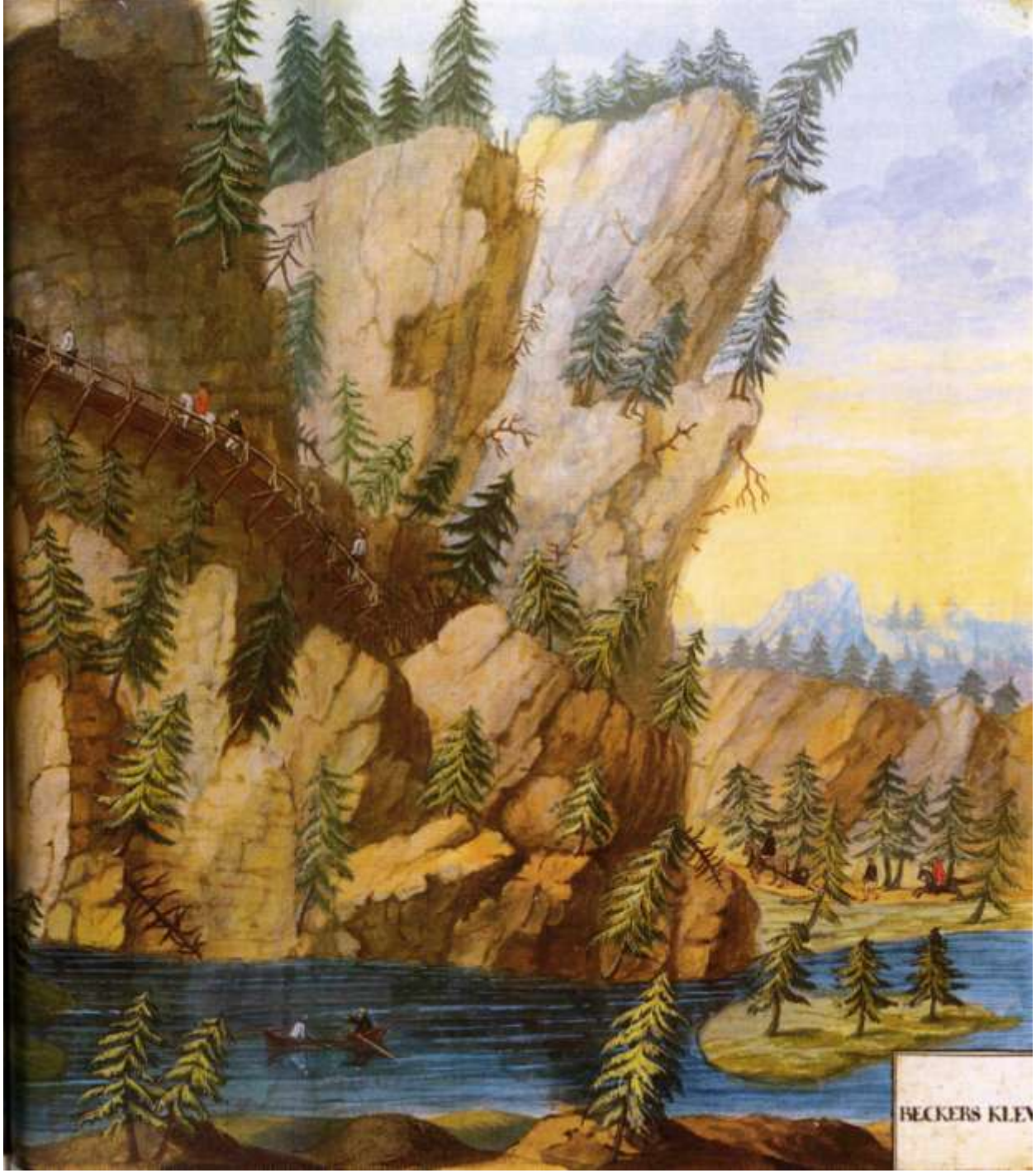
BECKERS KLEV

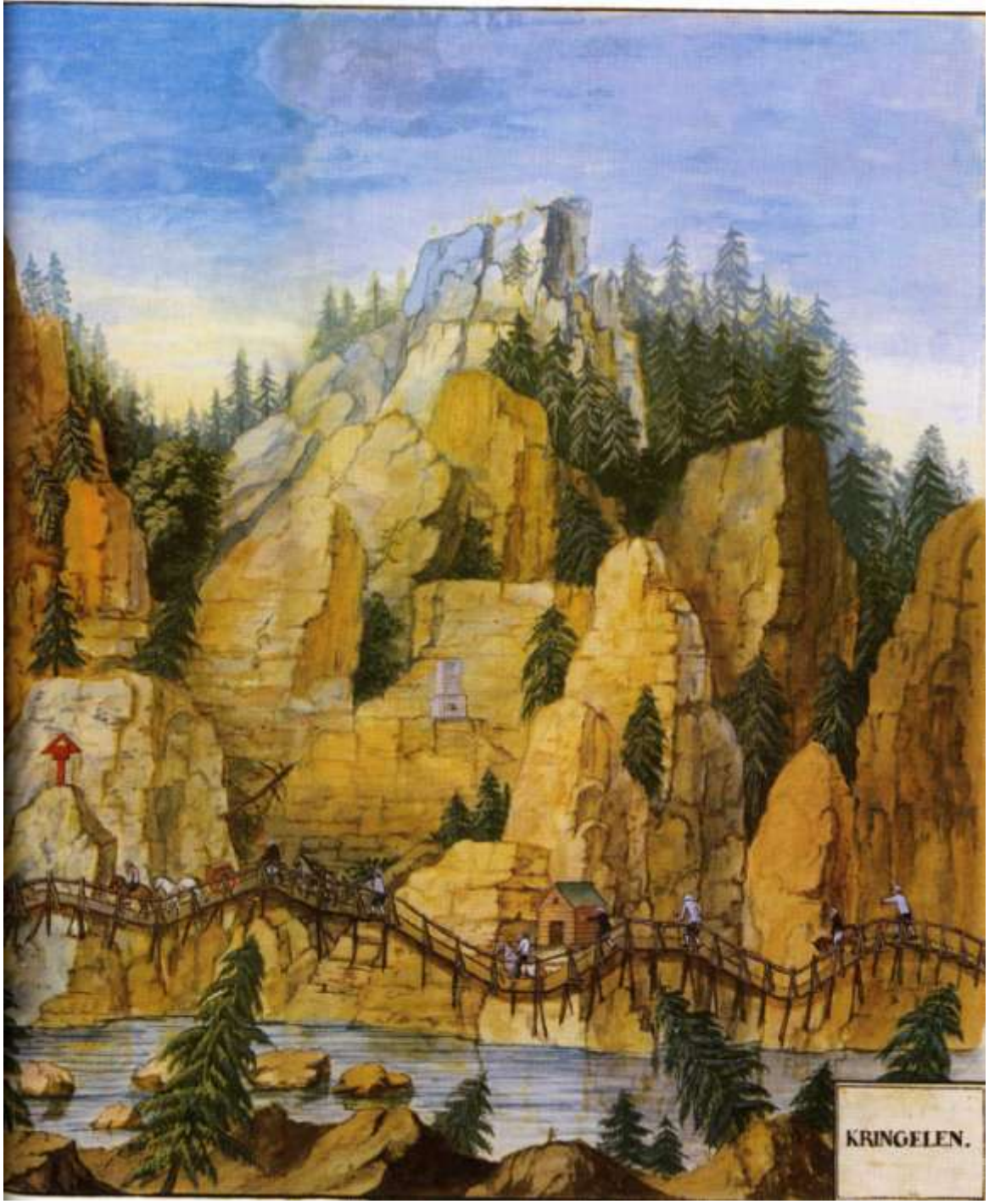
KRINGELEN.

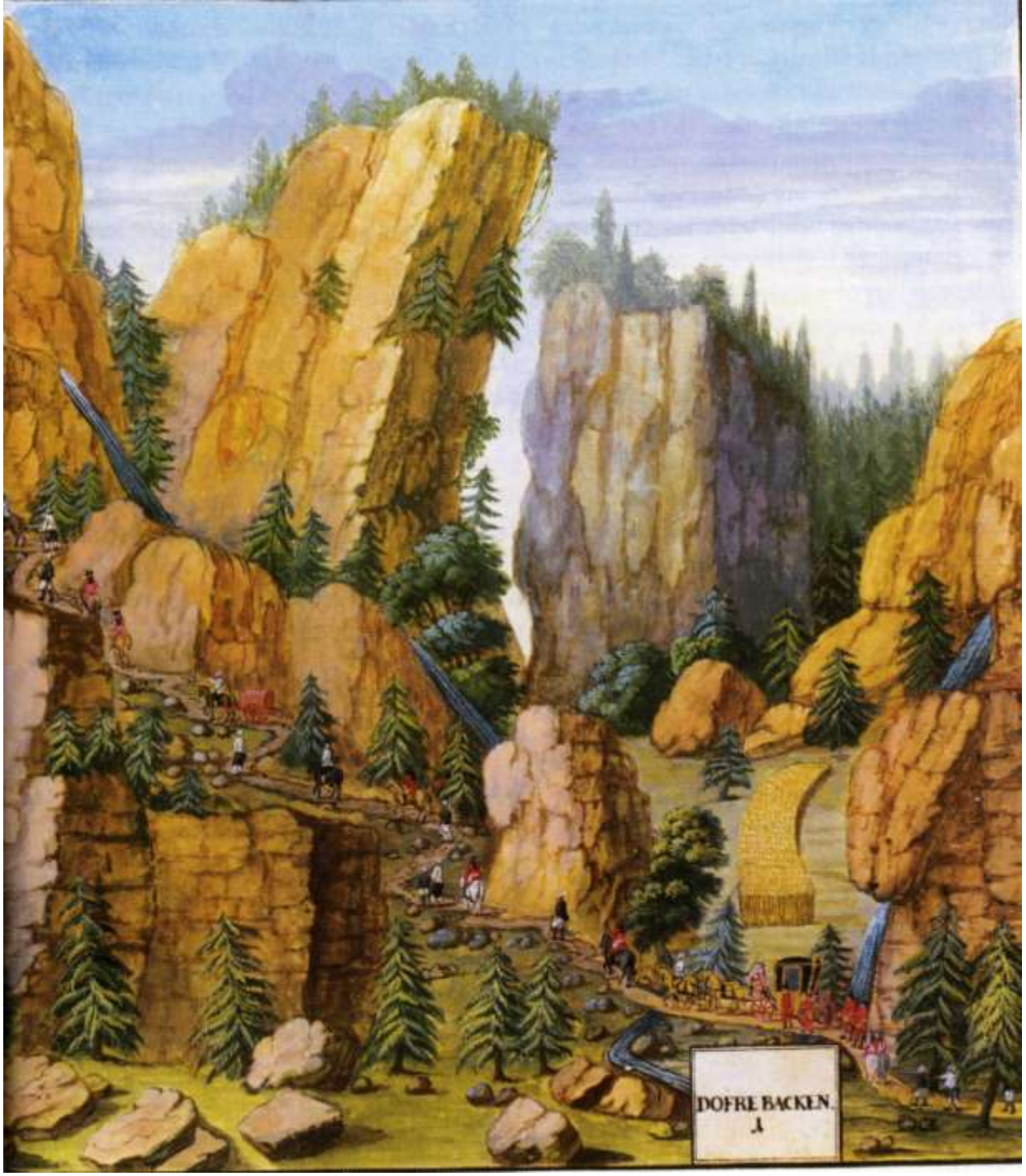
DOFRE BACKEN.
A

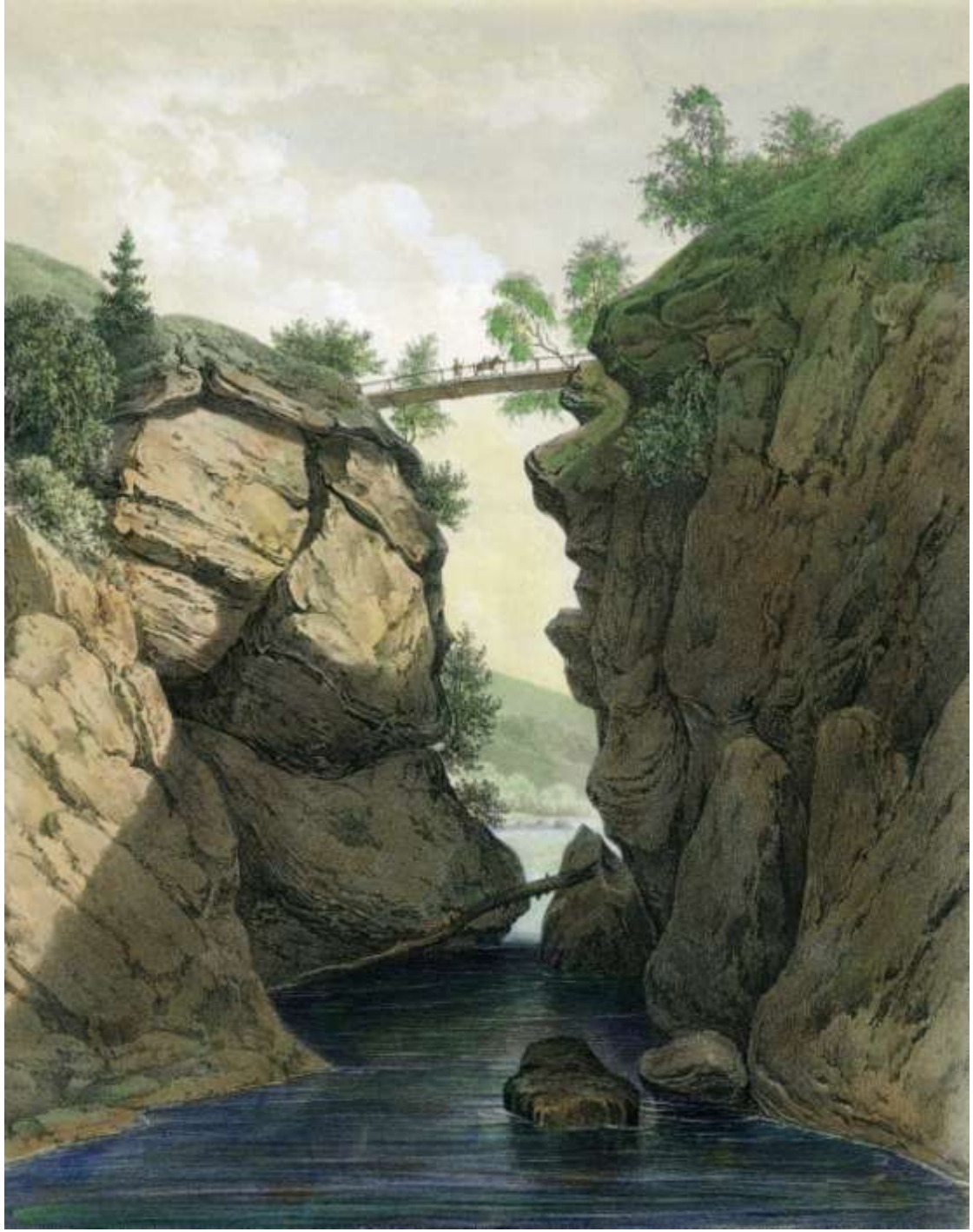

Vinje gjekk den gamle Vårstigen:

”Eg tok den gamle vegen, eg, for å sjå den namngjetne Vårstigen, og eg må seia at det var den galnaste og styggaste allmannveg eg enno har fari på. Det er reint utruleg at folk kunne koma fram der køyrande, og at ikkje kvarannan mann vart ihelslegen av stein og skrede eller siglde til avgrunns i snø og svall haust og vår og vinters tider … Eg stod der på den styggaste kleiva svimrande høgt og såg ned på den nye vegen, som slengde seg som eit smalt band nedmed åa. Eg likna i hop den gamle og denne nye tid, og ingen stad har den gamle tid vist seg i mine augo så arm og villmannsleg mot den nye som nettopp her.”

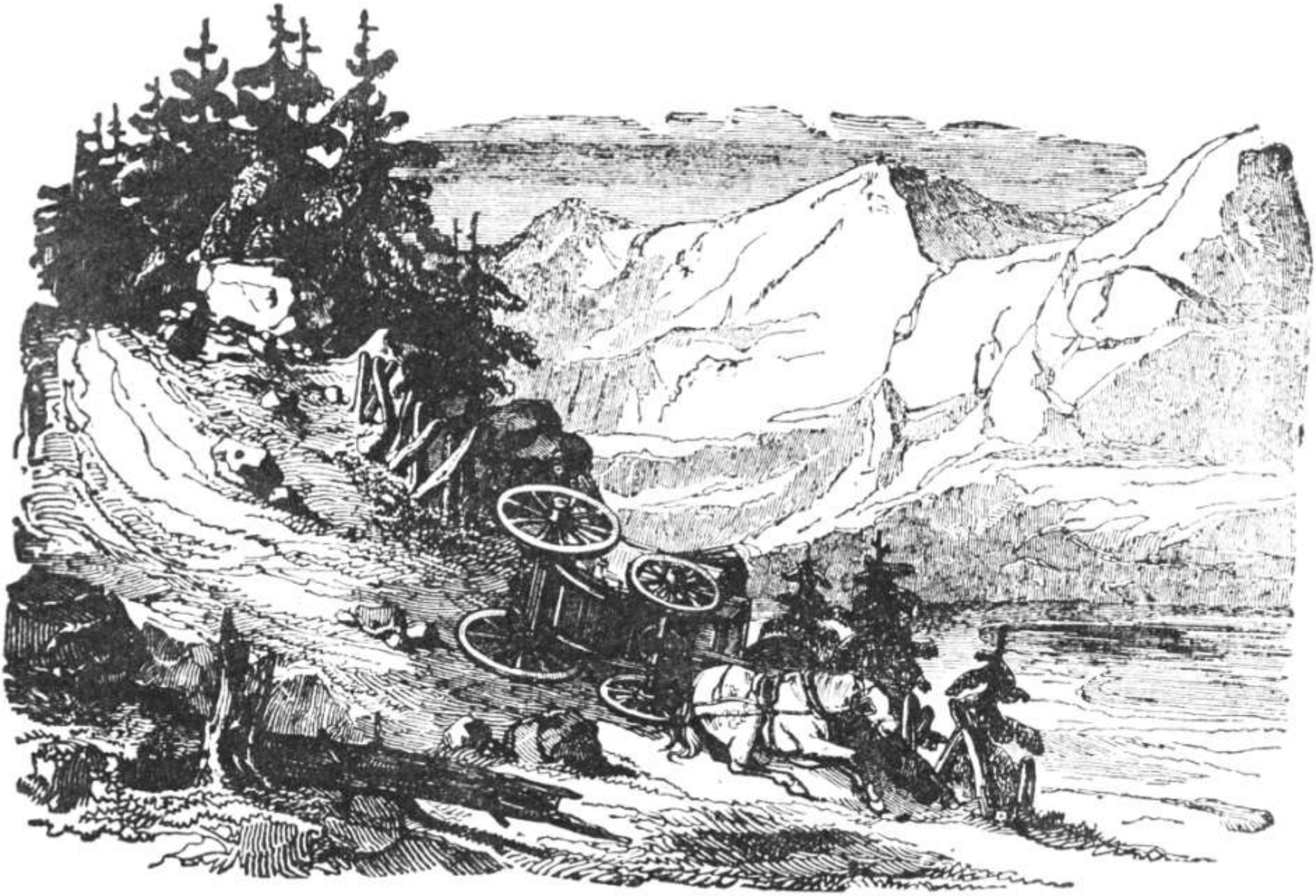

Den gamle skyssordninga

Omgrepet **skyssvesen** vil i Noreg seie den lovordna pliktige transporten av reisande anten til lands (”landskyss”) eller på vatn (”båtskyss”).

Den gamle skyssordninga

- **Friskyss:** Kunne berre krevjast av kongen, biskopen og dei sendemennene som for i kongens og landets ærend.
- **Betalingsskyss:** Styresmaktene fann det nødvendig å etablere eit skyssvesen som sørgde for transport av private reisande til ein rimeleg pris.

Den gamle skyssordninga

Kven trong skyss?

- **Embetsmennene:**
  - **Presten** når han skulle halde messe.
  - **Futen** når han skulle krevje inn skattar eller skulle på tinget.
  - **Sorenskrivaren** når han skulle halde ting.
  - **Amtmannen** i si embetsgjerning.
  - **Adelen** hadde rett til skyss, også når dei for i private ærend.

Ordninga av skyssen på 1700-talet

- Plikta til å skysse var pålagt dei **som åtte eller brukte jord.**
- Alle skyssplikтige høyrde til eit visst **skysskifte** med ein **skysskaffar**, og alle som høyrde til eit skifte, vart kalla eit **skysslag**.
- **Tur- og omgang-regulativ**, el. **Dagskyssregulativ**.
- **Førebod**.

Skysskifta i dalen sist på 1700-talet:

- **Lesja:** Mølmen, Lesjaverk, Nørstebø
- **Dovre:** Hjerkinn, Fokstugu, Li, Tofte, Haugen
- **Sel:** Olstad, Bræe, Slette, Bjølstad
- **Vågå:** Prestegarden
- **Lom:** Frisvoll
- **Skjåk:** Nordigard Sperstad
- **Nord-Fron:** Vik, Korsgaden
- **Sør-Fron:** Oden
- **Ringebu:** Berg (tidl. Elstad), Løsnes
- **Øyer:** Stav, Jevne
- **Fåberg:** Hammer
- **Gausdal:** Toft

Nyorganiseringa av skyssvesenet på 1800-talet

Skysslova frå 1816

- Betalingsskyssen avløyste heilt friskyssen.
- Frå tilseiingsstasjonar til faste stasjonar.
  - Lokkemiddel:
    - Rett til å bli postbønder
    - Rett til å drive landhandel.

KONTRAKT

angaaende Stationsholdet paa den faste Skydsstation [illegible] i [illegible]

Herred, [illegible] Fogderi.

Underskrevne [illegible] paatager mig fra 1ste Juli 1890

paa Gaarden [illegible] at holde Gjæstgiveri og fast Skydsstation paa følgende Vilkaar:

1. Som Gjæstgiver pligter jeg mod rimelig eller ved Taxt bestemt Betaling at yde de Reisende godt og forsvarligt Logis, god Underholdning og fornøden Opvartning samt paase, at de altid modtages og behandles med Venlighed og Ufortrødenhed.

2. Af Skydsheste holder jeg i Juli og August 6-seks- fuld. og 2-to- Reservehest. og i den øvrige Tid af Aaret 2-to- fuld. og 1-een- Reservehest

3. Reservehestene bringes tilstede ved Stationen i den 1-een- Time

Reiskapen:

TRAVELLING IN NORWAY

KARIOL NORWÉGIENNE

Skyssgutane

16251
Egnet. Wilse

På skyssferd gjennom Gudbrandsdalen

Rich. Andvord, Eperet 1892.
Axel Lindahl.

Fra Mølmen, Lesjeskogen

21 010
Lesje Verk

1905.

FRA HOLSET I GUDBRANDSDALEN.

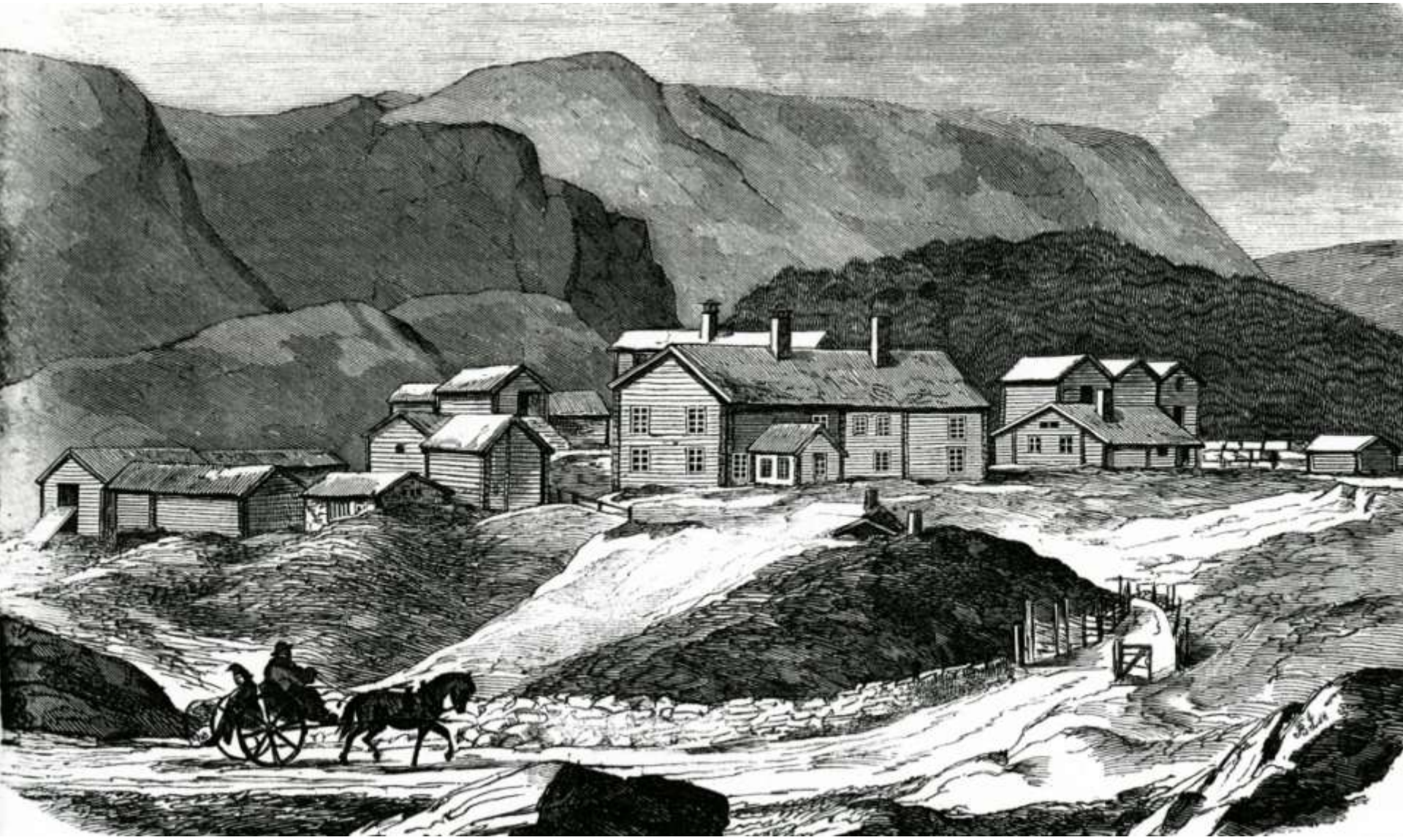

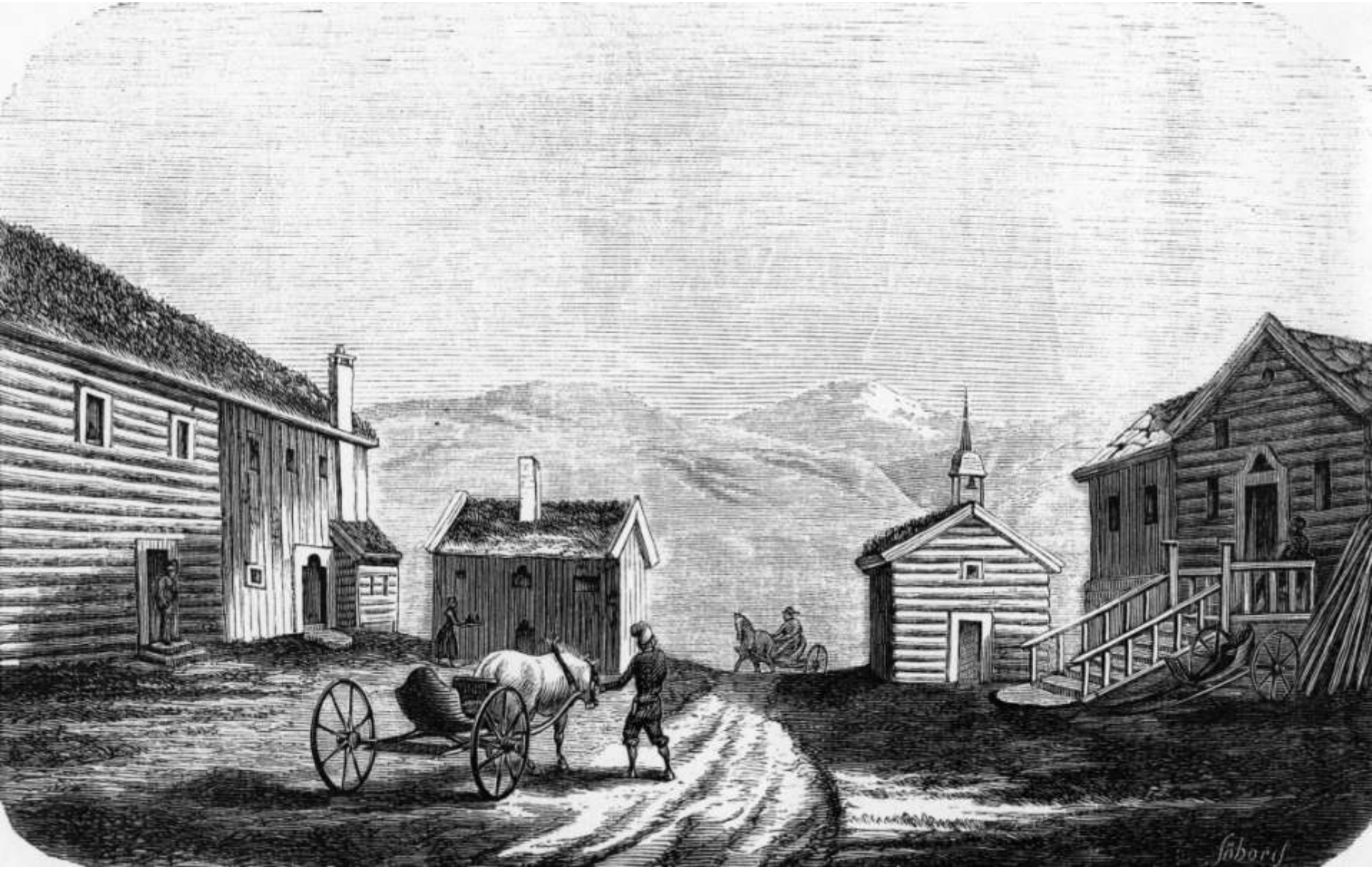

Domaas

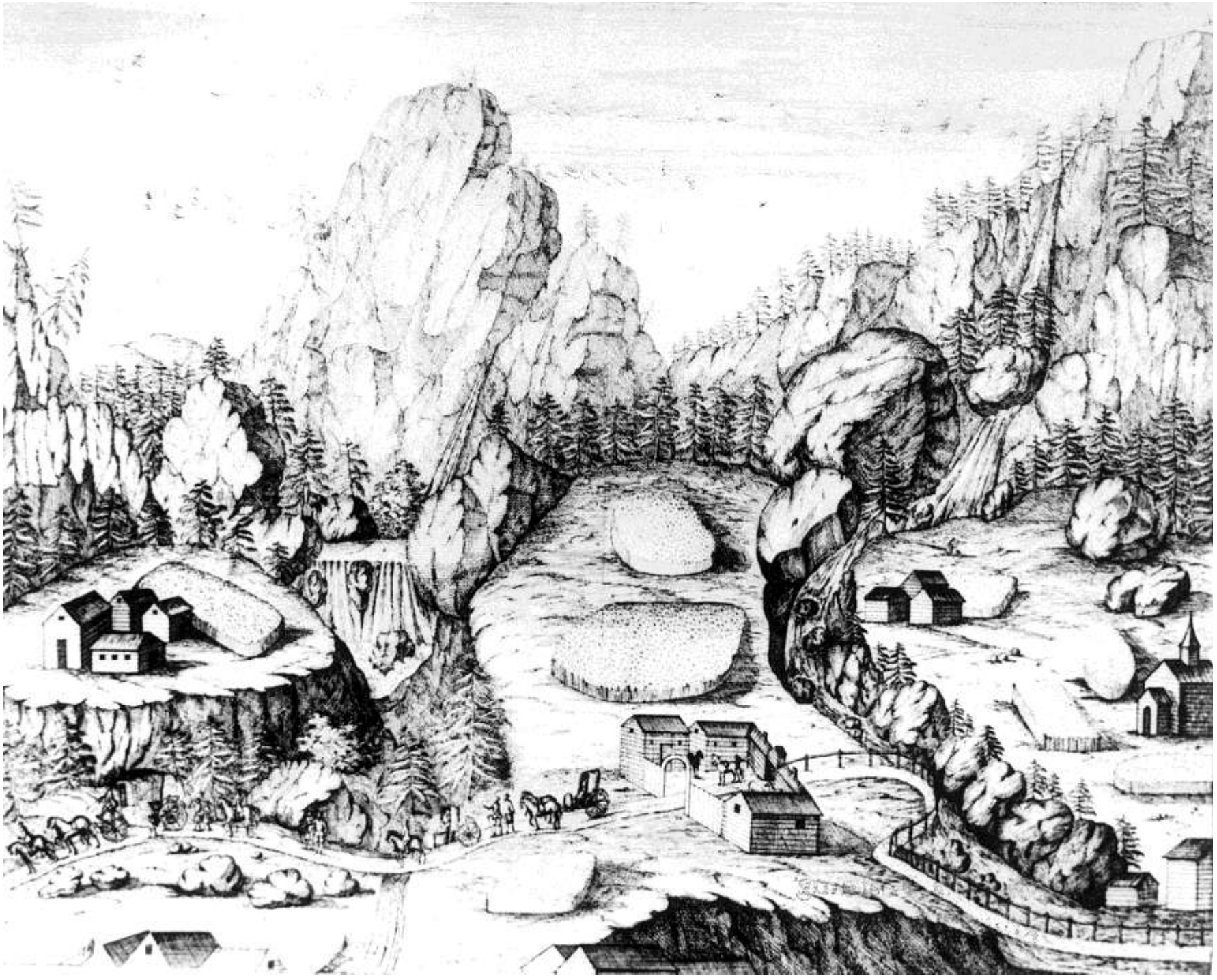

Dyke Acland Bar.t del.t   George Cooke

Tofté au pied de Dovre Field.

A Londres, Publié par J. Hatchard, Piccadilly 18[illegible].

FRA SELL I GUDBRANDSDALEN.
K. KNUDSEN - BERGEN.

Ulefosſen i Sell i Gudbrandsdalen.

Kringlen med Zinklars Monumentet.

Sørem Skydsstation, Vaage

Vaagevand i Gudbrandsdalen

Vaage van 28 Juli 1856.

Lomseggen

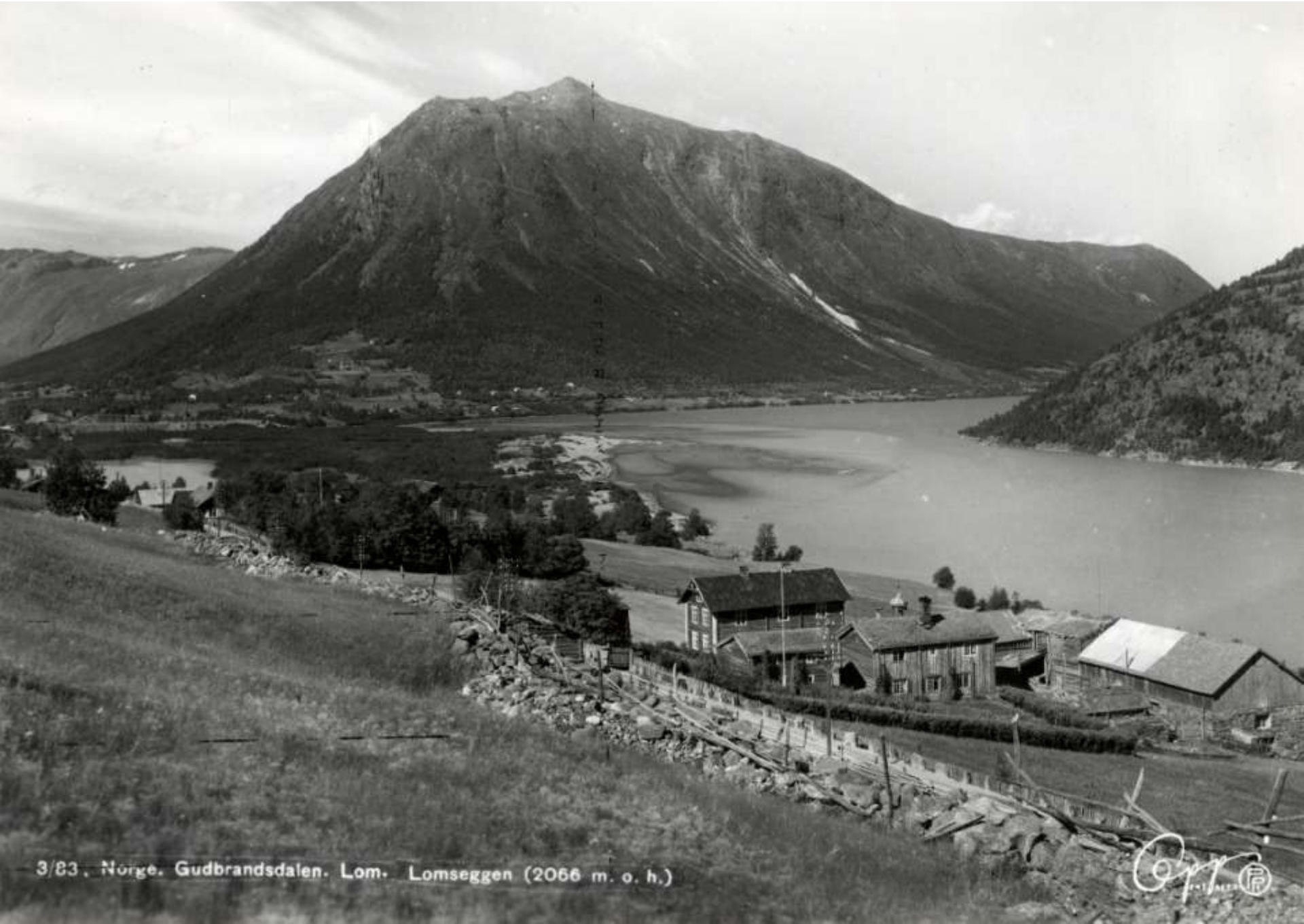
3/83. Norge. Gudbrandsdalen. Lom. Lomseggen (2066 m. o. h.)

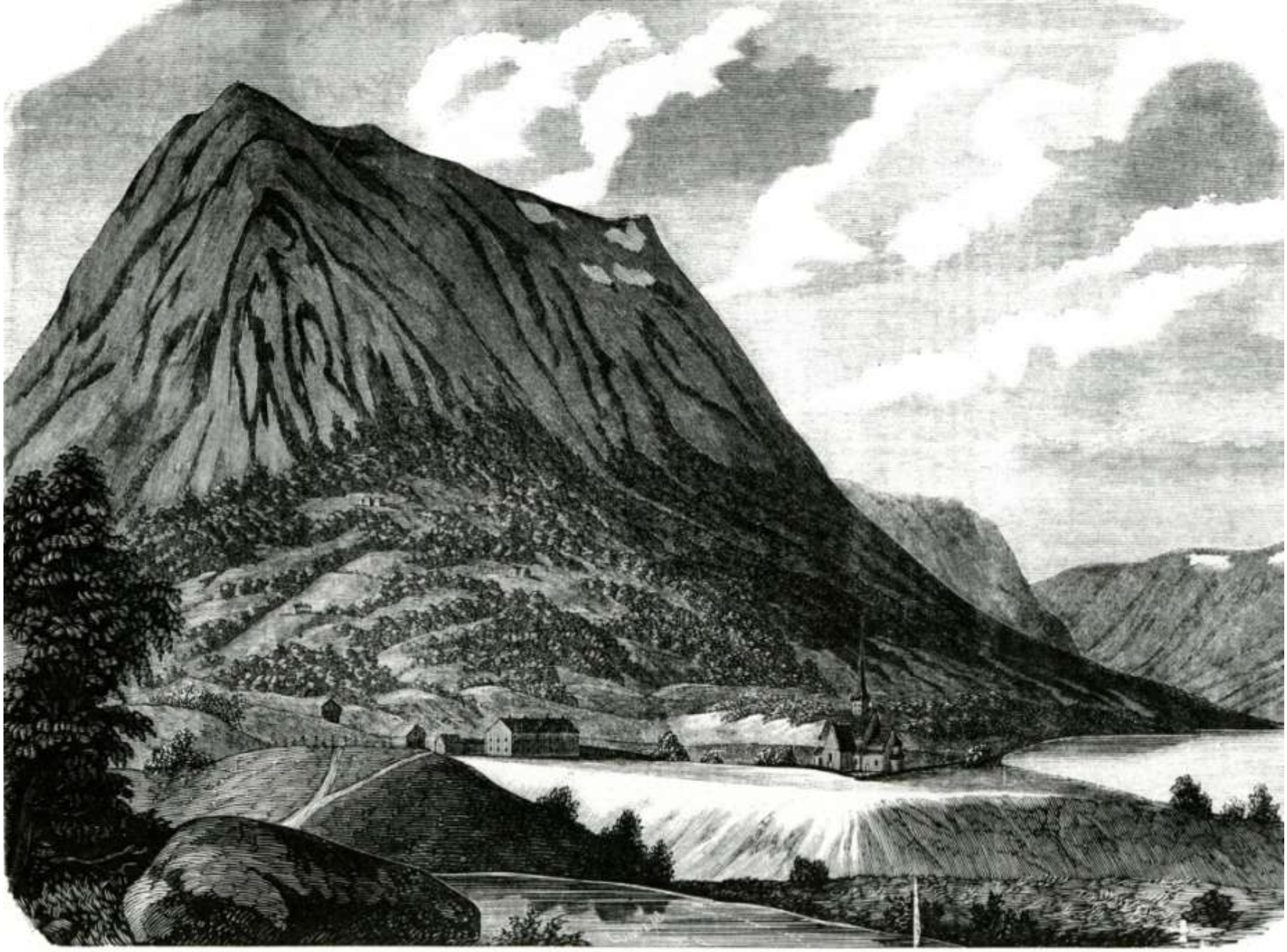

Lomseggen.

LOMSEGGEN, AND THE OTTA VAND.

29407
Wilse. Enerett
Pallfos hotel

3121. Grötli Hotel.
Rich. Andvord, Eneret 1897

Grotli Hotel

3125. Djupvasshytten og Grasdalseggen.
Rich. Andvord, Eneret 1897.

Djupvashytten

SUDERANDERDALEN
M. KNUDSEN, BERGEN

1836

1375 "L"
Wilh. Eng. Röisheim 1892

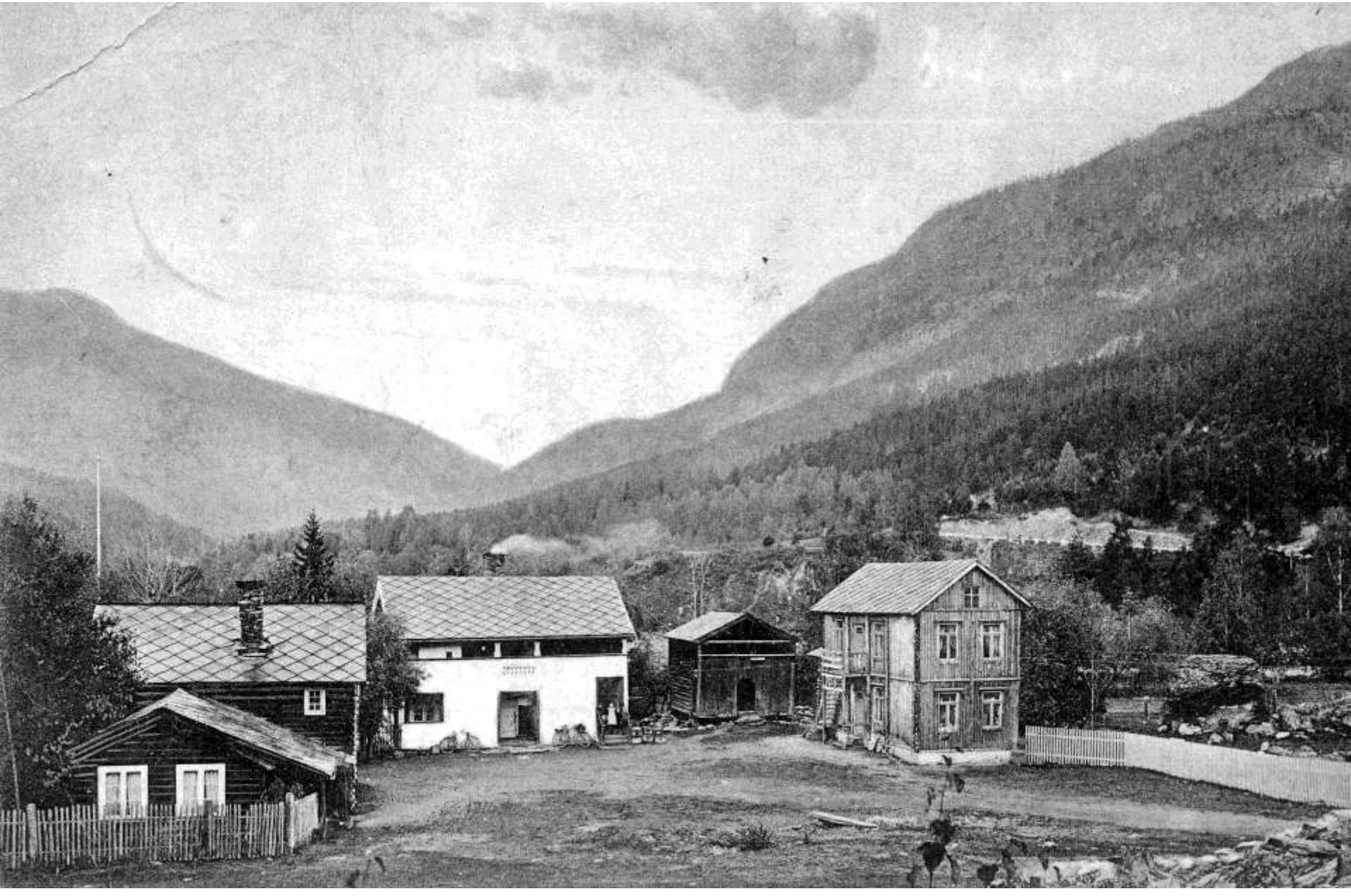

Hedalens Hotell
HEDALENS HOTEL

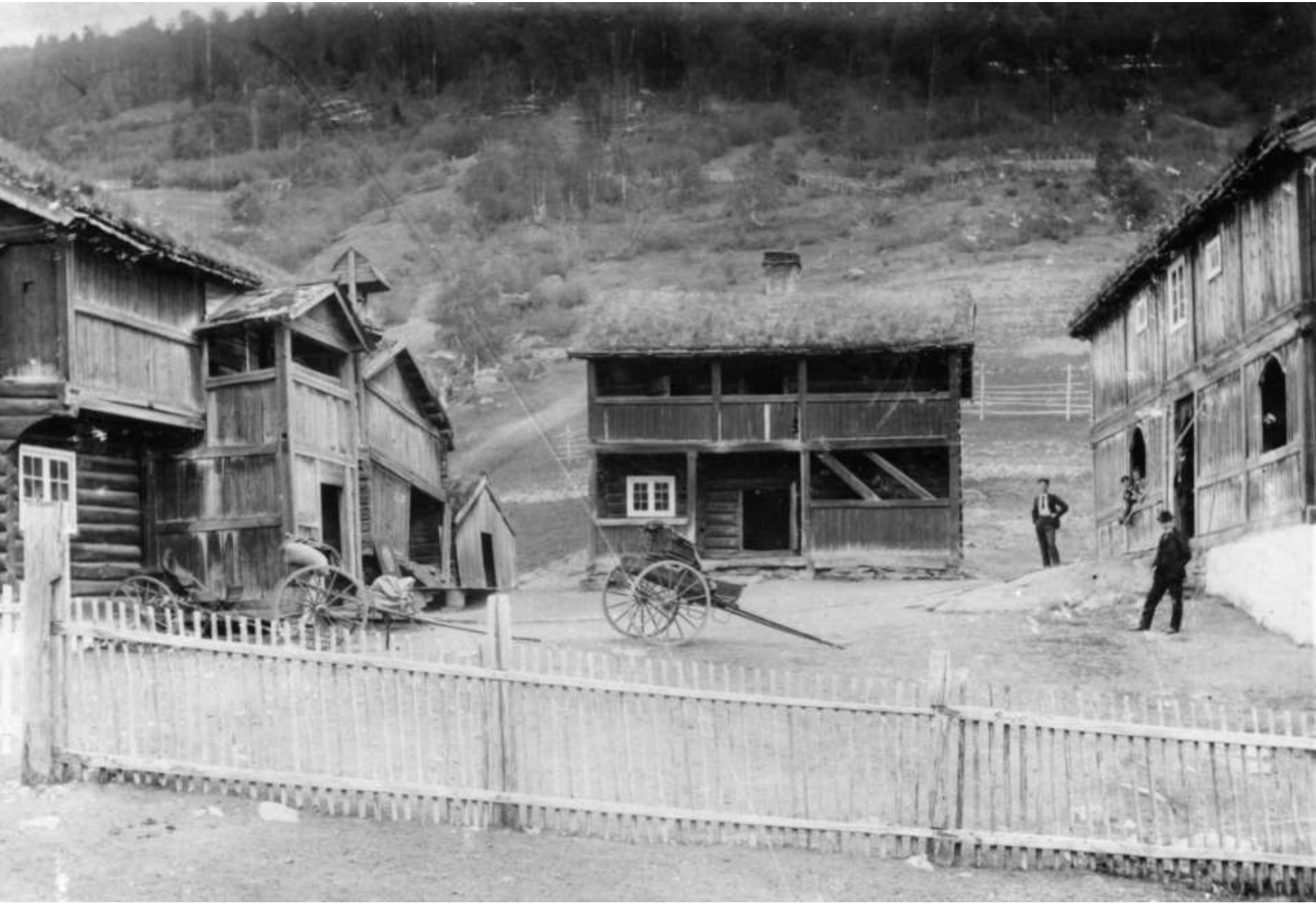

Heidal - Bjölstad
31124
Wilk. Enerd

Fra Vinstra

Vistad Gaard og Skydsstation, Kvikne.

7295. KAMPESÆTER ENERET 1903 H. H. LIE

-TELEFON
MOEN I GUDBRANDSDALEN
K. KNUDSEN . BERGEN.

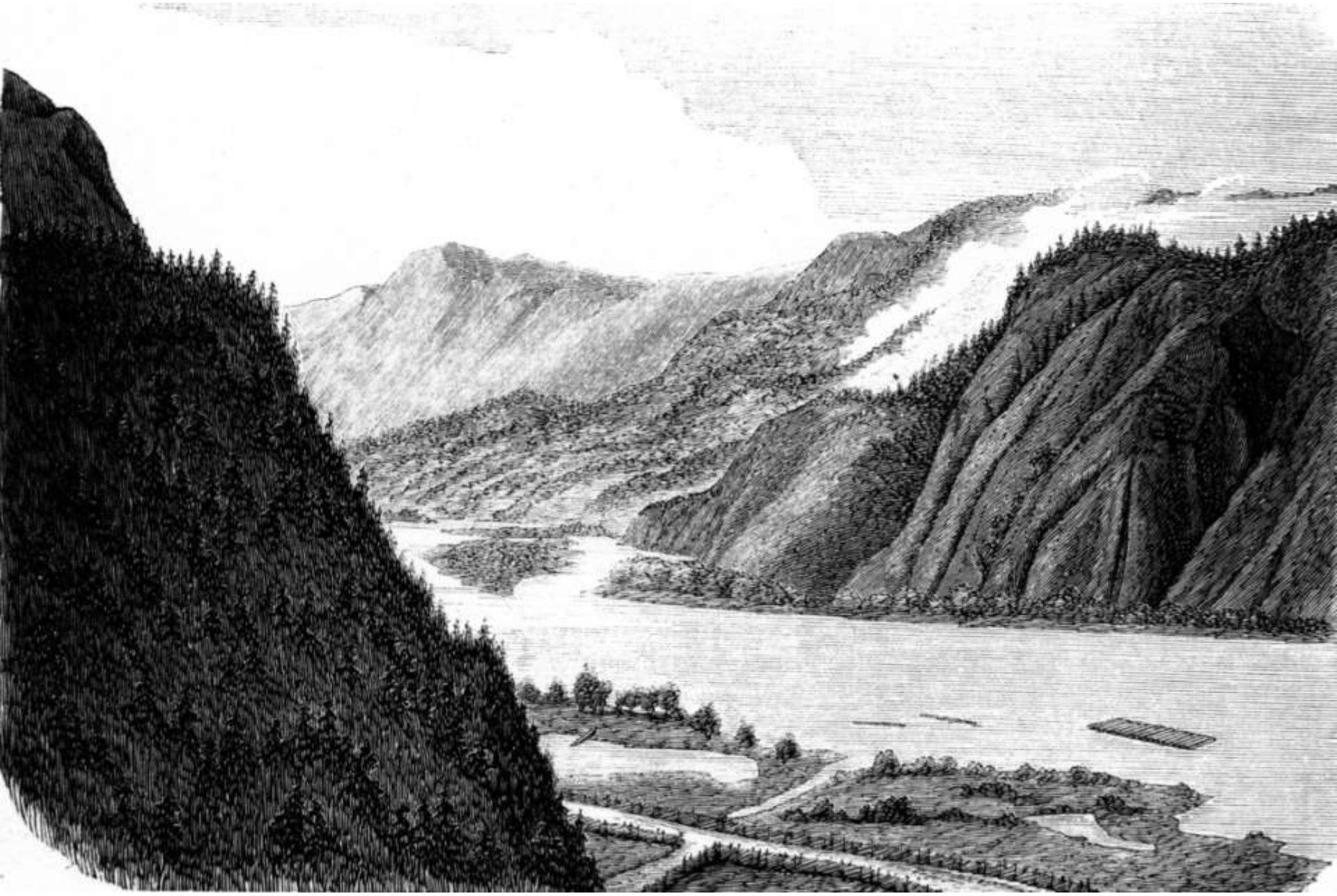

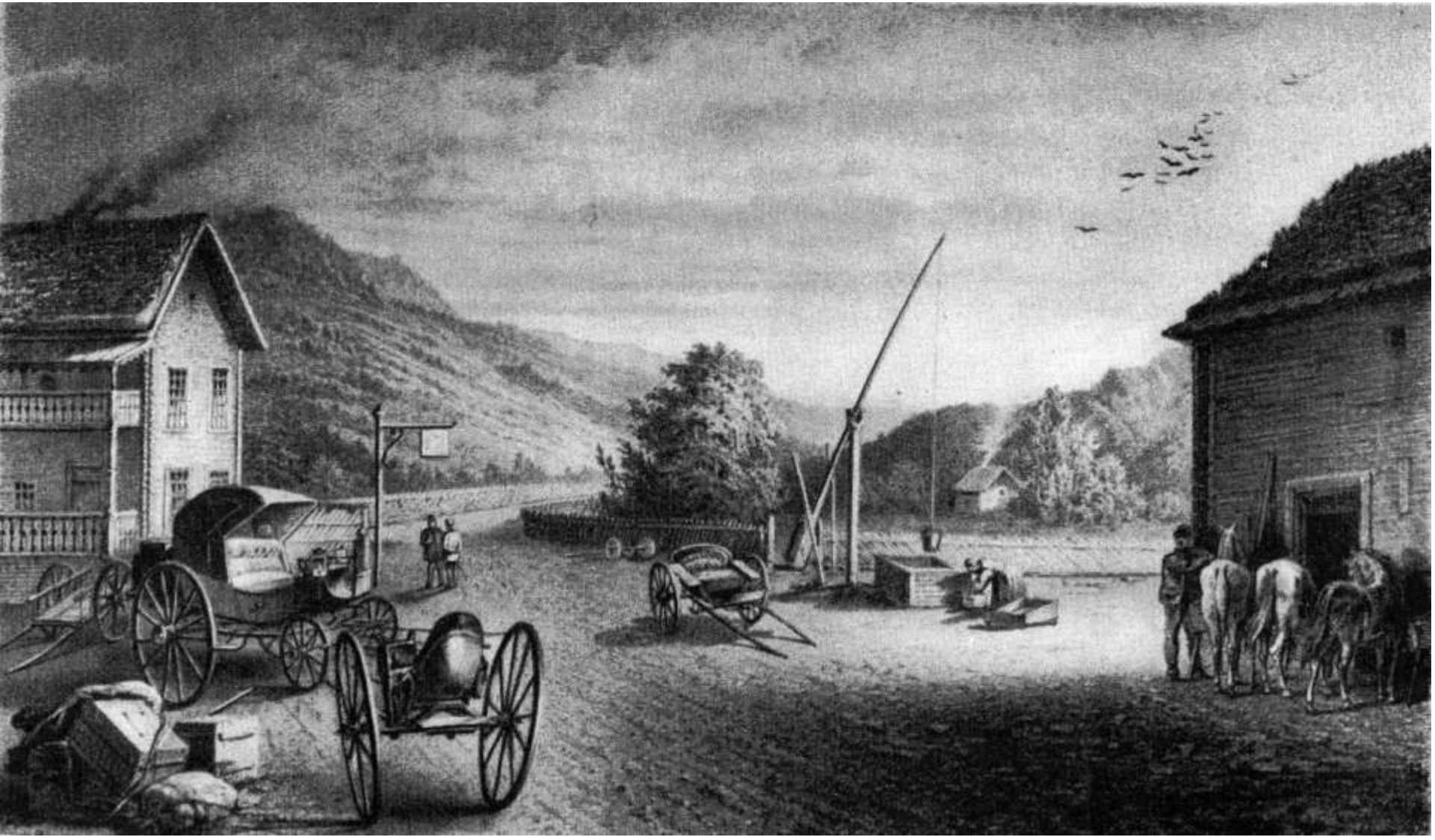

Sept 1825 Joh. Schultze

Nordenfor Faavangs Kirke, mod Syd, i Guldbrandsdalen

mod Syd.

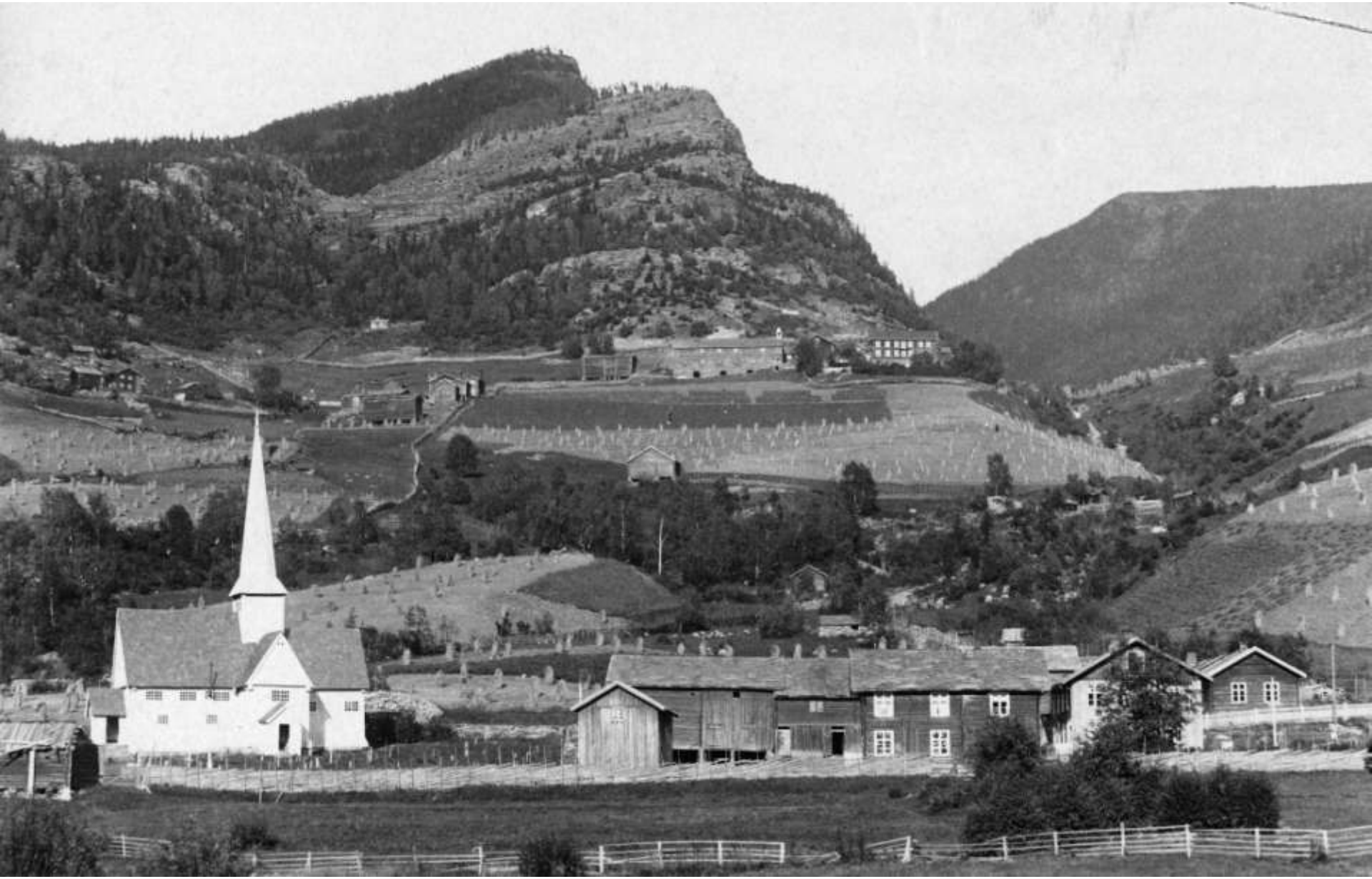

3103. Gudbrandsdalen, Losnaos Hotel, Tretten.
Rich. Andvord, Eneret 1897.

1803. PARTI VED FOSSEGAARD, GUDBRANDSDALEN.
K. KNUDSEN, BERGEN.

1313. Lillehammer. Parti af Byen.
Axel Lindahl.

En Reisende paa en afsides Bygdevei.

Skydsskaffer. „Hvis han skulde kjøre for hart, skal Du ta' Tømmene fra'n"!

Reisende Englænder. „You - Pigeskydsgut with me? — Ikke meket good for Hest, ikke meget good for Carioll ikke meget good for my portmanteau especially!"

Reisende Englænder. „Skids strax, meget strax — tu Heste"!
Skydsskaffer. „Jagu lyt Du vente, baade Du aa den ave Kroppen, — Øikom er netop nu atkommi!"
Englænder. „No at-commy — ikke forstaaer."
Skydsk: „Du lyt du forstaae naar Du har venti et Par Timer!"
Englænder. „Vente Par Timmer! - W..n You, going to klag in the Skidse-book."!

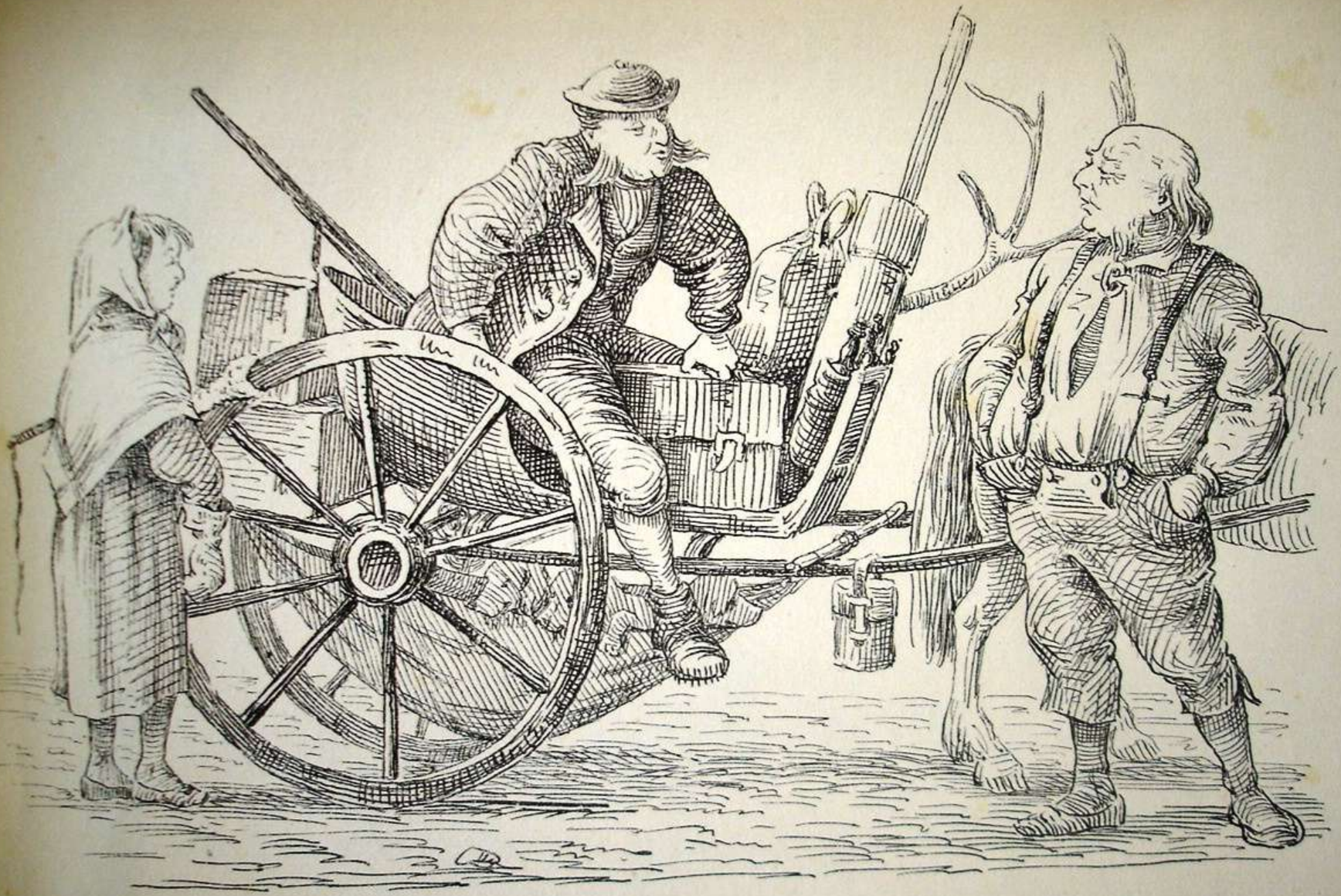

Reisende Englænder (kommende med Retourskyds) „Horse and Kariolt"!
Skydsskaffer (med Indignation) „Haassen Kariol! – bærre Kariol gaaer ikke i Skjssa"!
Engl: „Horse and Kariolt, I say"!
Skydsk: „Aa neiyu om de er noe aa ressenere over saa'n Kariol – men din Pagasi, den, etc."

Le Vicomte de F—— skrivende i Skydsbogen „sur la montagne de Dovrefeld", medens Madame la Vicomtesse venter ham i Vognen.

„See saa"!

Landeveislokomotivet Hercules

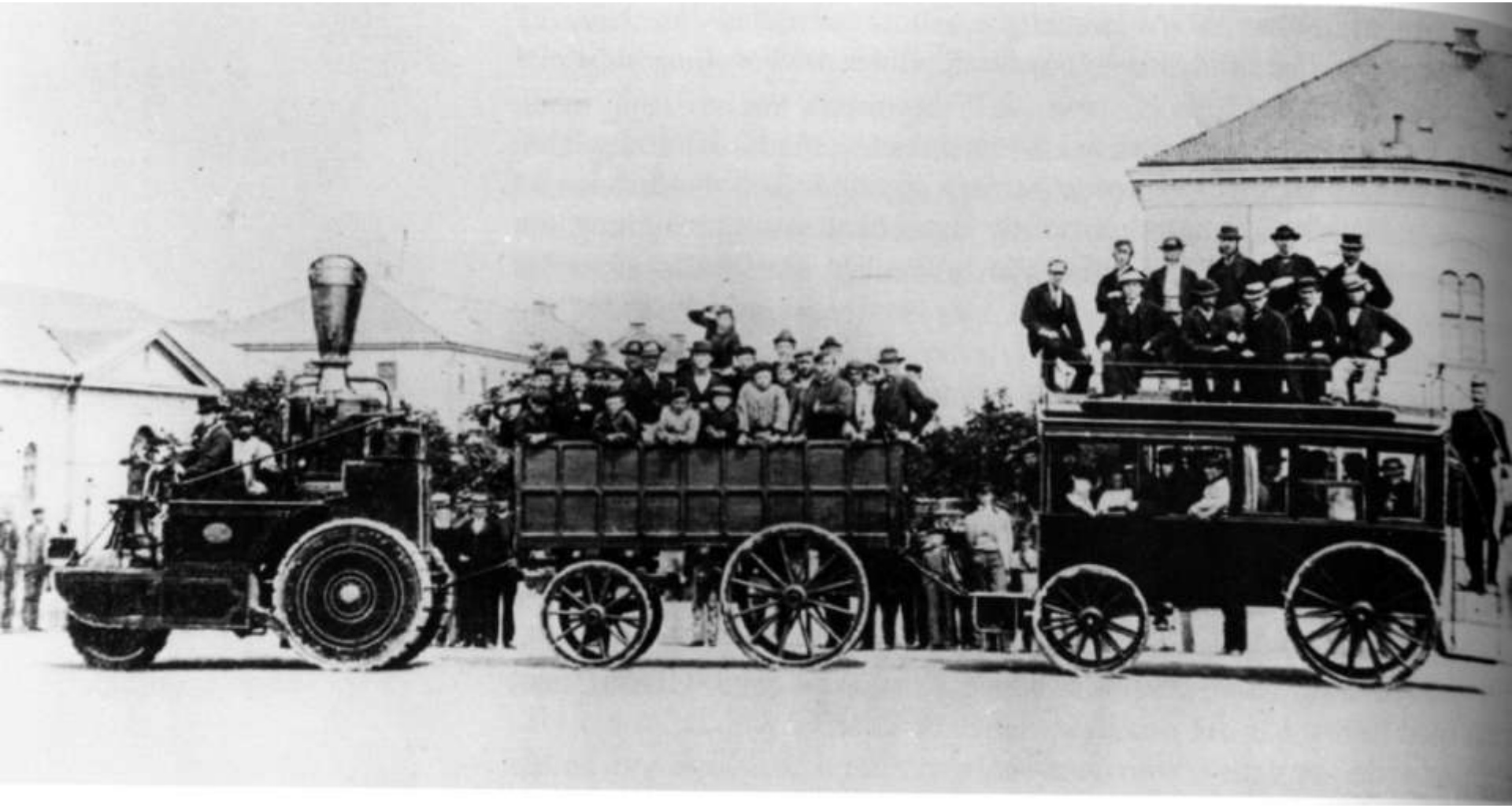

29021
Wilse

Otta station